

HUMANITIES INSTITUTE

ADAMCIL

(1879-1882)

Ahmet Vefik Paşa

(1823-1891)

Genel bakış

Moliere tarafından kaleme alınan ve 1666 yılının haziran ayında ilk olarak oynanan oyunun orijinal ismi "Le Misanthrope'dir. Moliere'nin iki yıl gibi bir süre zarfında hazırladığı oyun "Adamcıl" adıyla Ahmet Vefik Paşa tarafından Türkçe 'ye tercüme edilmiştir. Vefik Paşa'nın oyuna isim olarak seçtiği "Adamcıl", konuyla ve başkişiyi yakından ilişkilidir.

Kişiler

Alceste: Kendisi de dahil olmak üzere çevresindeki herkesin kusurlarını hızlı bir şekilde eleştirir. Davranışlarından nefret etmesine rağmen Celimene'yi sevmekten vazgeçmez.

Celimene: Alceste, Oronte, Acaste ve Clitandre tarafından tanınan genç bir kadın. Eğlenceli ve çapkın biri, tanıştığı herkesin kusurlarına dikkat çeker ve sosyal görüşlere çok dikkat eder.

Philinte: Alceste'nin arkadaşıdır. Alceste'ye gerçekten önem veren ve zaman zaman kişinin gerçek görüşlerini sosyal bir bağlamda örtmenin önemini kabul eden kibar bir adamdır.

Acaste: Celimene'nin sevgisini hak ettiğini düşünen genç, görkemli soylu bir kişidir.

Oronte: Celimene'yi seven, görünüşte kendine güvenen bir adamdır. Ancak sevgisi gururundan daha güçlü değildir ve Celimene'yi kendisine hakaret ettikten sonra terk eder.

Arsinoe: Yaşlı, çekici olmayan, nahoş ve dolayısıyla erkekleri çekemeyen bir kadındır. Alceste'nin, Celimene'ye gösterdiği ilgiyi kıskanan, hayal kırıklığını aşırı görgü ve dindarlıkla maskeleyen biridir.

Eliante: Celimene'in kuzeni, sevgi dolu ve merhametlidir. Toplumsal uygunluk ile bireysel ifade arasında iyi bir dengeye sahiptir.

Clitandre: Celimene'yi kandırmaya ve sevgisini kazanmaya çalışan ve onunla birlikte önemli sosyal figürler hakkında dedikodu yapmayı seven bir başka soyludur.

Bask: Celimene'nin sadık adamıdır.

Du Bois: Oda hizmetçisi, Alceste'ye her şeyi anlatmaya çalışırken endişe duyan Du Bois, aslında neredeyse hiçbir şey söyleyemez.

Subay: Alceste'den Oronte'un şiir eleştirisine cevap vermesini isteyen Fransız Mareşallığının bir muhafızıdır.

KONU

Alceste, çevresindekileri açık yürekli ve açık sözlü olmamakla suçlamakta, onların söz ve davranışlarına karşı koymakta ve düşüncelerini açıkça söyleyerek çevresindeki insanlardan tepki almaktadır. Arkadaşı Philinte ise tam tersine insanları oldukları gibi kabul etmekte ve onların davranışlarının doğal olduğunu anlatmaya çalışmaktadır. Aynı zamanda bu konuda Alceste'yi ikna etmeye çalışırken bir yandan da o beğenmediği insanlardan biri olan Celimen'e neden ve nasıl aşık olabildiğini sorar. Nitekim Alceste, dürüst olmayan ve hafif meşrep bir kadın olan Celimen'e tutulur. Ancak Celimen'den kendisini rahatsız eden davranışlardan vazgeçmesini ve duygularını açıkça söyleyerek evlenme için bir gün belirlemesini ister. Celimen ise bir yandan aynı tavır ve davranışları sürdürürken, bir yandan da rastlantıların yardımıyla Alceste'yi aldatmayı başarır. Sonunda Alceste, Celimen'in kendisini aldattığına dair bir mektup bulur. Fakat Celimen kurnazlığıyla Alceste'yi kandırır ve kendisini affettirmeyi başarır. Celimen'in gerçek yüzü ortaya çıkınca diğer sevgilileri onu terk ederler. Alceste de kimsenin olmadığı bir yere gidip yerleşmek şartıyla ona evlenme teklif eder. Yaşadığı ortamdaki ayrılmak istemeyen Celimen bu teklifi kabul etmez. Bu tavır üzerine Alceste de ondan

vazgeçer ve tek başına hayalindeki o ıssız ve kimsesiz yere gidip orada yaşamaya karar verir. Philinte, Eliante'a, onu bu fikrinden vazgeçirmek gerektiğini söyler.

OLAYLAR

Farklı düşünceler Alceste ile Philinte'in insan doğasına ilişkin düşüncelerini tartışmaları ile başlar. Alceste, insan doğasının kötü olduğuna inanmakta, her yerde gördüğü çıkarıcılık ve ikiyüzlülüğü eleştirmektedir. Ona göre insan ne düşünüyorsa onu söylemelidir. Arkadaşı Philinte ise, insanları oldukları gibi kabul ettiğini, başkalarının davranışlarını çok fazla eleştirmenin doğru olmadığını ileri sürer. O sırada sarayda önemli bir mevkii bulunan Oronte yanlarına gelir. Yazdığı soneti Alceste'e okur. Alceste bu şiiri çok kötü bulduğunu açıkça söyler. Philinte, soneti över ve Alceste, doğruları söylemediğini, bu şiirin beğenilecek bir tarafı olmadığını söyler.

Herkese yüz veren Celimene Alceste, Celimene'in ile kötü davranışı olduğuna inandığı şeyle yüzleşir. Alceste, sevgilisi Celimene'in herkese yüz verdiği için yakındır. Celimene ise onun herkesi kıskandığından şikâyet eder. O sırada Celimene'in aşklarından olan Clitandre ve Acaste adlı iki soylu gelir. Celimene, Clitandre, Acaste, çeşitli ortak tanıdıklardan söz ederler, Celimene hepsini eleştirir. Alceste, Clitandre ve Acaste'ı Celimene'i pohpohlamakla suçlarken Celimene de Alceste'in her ne olursa olsun karşıt fikri savunduğunu söyler.

Alceste'nin hayal kırıklığı Arsinoe, Celimene'i ziyarete gelir ve onun rahat tavırlarının toplantılarda eleştirildiğinden söz eder. Celimene de aynı kibarlıkla meclislerde Arsinoe'den üstüne vazife olmayan işleri yapan, her işte fesat arayıp gereksiz ahlak dersleri veren bir kadın olarak söz edildiğini söyler. Daha sonra Arsinoe, Alceste'e Celimene'in onu aldattığını kanıtlayacağını vaad eder. Arsinoe, sevgisini kazanmaya çalışırken, Celimene'nin başka bir talipine yazdığı bir aşk mektubu gösterir. Alceste, Celimene'in onu aldattığını öğrendiğini, cebinde Celimene'in Oronte'a eliyle yazdığı bir mektup olduğunu söyler. Alceste, Celimene'den öç almak için Eliante'tan sevgisini kabul etmesini ister. Eliante onu yatıştırmaya çalışır. O sırada gelen Celimene'e Alceste mektubu gösterir. Celimene onu bir kadına yazmış olduğunu söyler. Celimene, bu kıskanç tavırların sevgisini hak etmediğini söyler. Alceste Celimene'e aşık olduğunu tekrarlar. Oronte ve Alceste mektubu kime yazdığını söylemesine dair Celimene'e ısrar ederler. Celimene'in mektubu herkesin ortasında okunur, Celimene hepsini yermiştir. Sonunda Alceste'ten özürdiler. Alceste, bundan böyle dünyadan elini eteğini çekerek yaşamak üzere Celimene'e evlenme teklif eder. Celimene yaşanmadan dünyadan vazgeçemeyeceğini söyleyince Alceste, Celimene'den nefret ettiğini söyleyip Eliante'a döner. Ancak Eliante, Philinte'i seçer. Alceste tüm bu aldatmacalardan kurtulmak üzere inzivaya çekileceğini söyler. Philinte, Eliante'a, onu bu fikrinden vazgeçirmek gerektiğini söyler.

Tema

Açık sözlülük Açık sözlü olmak her zaman insanları mutlu etmez. İnsanların hatalarını veya kusurlarını olduğu gibi yüzlerine vurmak onları üzebilir. Bu davranış kişiyi onların gözünde dışlanmaya ve yalnız bırakılmaya iter. Bazı durumlarda insanlara daha kibar olup sözlerin daha yumuşatılıp söylenmesi gerekir.

Karakter incelemesi

Alceste (açık sözlü)

Karakter Çevresindeki toplumda samimiyet eksikliği ve yolsuzluk yaygınlığından ötürü hayal kırıklığına uğrayan Alceste, sık sık başkalarına dürüstlüğü değer ve ikiyüzlülük hastalıkları hakkında ders verir. Bu şekildeki insanlara karşı oldukça kinlidir. Karşısındaki insana onunla ilgili düşündüğü her şeyi açık sözlülükle söyler. Zaman zaman bu davranışı eleştirilir. Celimene'e aşık olan Alceste, onu etrafındaki erkeklerden oldukça kıskanan, gururlu biridir.

Aktivite Alceste, Philinte ile Oronte'un şiirini dinler ve hiç beğenmeyerek onu eleştirir. Celimene'in evine giderek oradaki diğer erkekleri görür ve onu çok kıskanır. Celimene'in kendisini aldattığını öğrenir fakat Celimene onu kandırır ve ikna eder. Alceste, Celimene ile evlenmek ister fakat reddedilir.

Kişiler Alceste, arkadaşı olan Philinte ile ikiyüzlülük üzerine konuşur. Oronte'a şiiri hakkında sert eleştirel yapar. Celimene'e erkeklere karşı biraz daha mesafeli olması gerektiğini söyler. Eliante'dan Celimene tarafından aldatıldığını öğrenir.

ÖRNEK OLAYLAR

Kinci Alceste, Philinte insanların ona çok iğrenç geldiğini ve ikiyüzlü olduklarını söyler. İnsanlara karşı kin beslediğini kötü insanlar olduğunu ve onlara göz yumanlar olduğunu söyler. Philinte-Siz insanların fenalığını istiyorsunuz. Alceste-Evet müthiş bir kinim var onlara. Philinte- Zavallı fanilerin hepsi de, hiç bir istisnasız, bu kindarlığın kurbanı mı? Bu asırda hala birçok... Alceste- Hayır, kinim hepsine, ben insanların hepsine düşmanım: bir kısmına kötü oldukları için, fenalık yaptıkları için, ötekilere de fenalara karşı müsamaha gösterdikleri için, bir de kötülüğün faziletli insanların ruhunda uyandırması lâzım, gelen şiddetli kini bunlar hakkında duymadıkları için. Bu miisamahacılığın en haksız bir ifratı, mahkemeye verdiğim su katılmamış hain hakkında görülüyor. Herif maskesinin altından mükemmel surette fark ediliyor, her yerde olduğu gibi biliniyor; gözlerini süzüp büzmesi yabancılarda başkasını aldatamaz. Bir daha sesini çıkartamayacak bir hale getirilmesi lâzım gelen bu baldırı çıplak, kirli işler görerek kibar âleminde türedi. Bu işleri görmek sayesinde muhteşem bir hale gelen vaziyeti meziyet sahiplerini öfkelenendiriyor, faziletin de yüzünü kızartıyor. Her tarafta kendisine iğrenç unvanlar takıyorlar da, kimse onun sefil namusundan yana çıkmıyor; onun için hilekâr deyin, alçak deyin, melun hain deyin, herkes bu hususta sizinle beraberdir, hiç itiraz eden olmaz; böyleyken herifin ikiyüzlülüğü herkese hoş geliyor. Dolapla, dubarayla yakalanacak bir iş oldu mu, onun en faziletli adamlara galip geldiği görülüyor. Amma tuhaf ha! Rezalet sayesinde itibarın muhafaza edildiğini görmek beni öldüresiye yaralıyor, bunun için bazen birdenbire insanlardan uzaklaşıp çöllere kaçmak arzusuna kapılıyorum.

Açık sözlü Alceste, Philinte konuştuğu sırada Oronte gelir ve onlara yazdığı şiiri okumak ister. Şiirini okuduktan sonra nasıl bulduklarını sorar. Alceste, açık sözlülükle şiiri beğenmediğini dile getirir ve eleştirir fakat duydukları Oronte'un hoşuna gitmez. Oronte-Çok güzel, çok muvafık, sizi anladım zannediyorum. Fakat öğrenemez miyim, benim sonem de ne... Alceste- Açık söyleyim, sizin sone, yazıhanenizin bir gözüne konmaya lâyı; kötü şiirleri kendinize örnek yapmışsınız, sözleriniz hiç tabii değil «Istırapı uyuşturur bir zaman» ne demek? «Başka bir şey çıkmayınca arkadan» nedir? «Lüzum yokta bu zahmete girmeye - Hatır için yalnız ümit- vermiye» de ne oluyor? Hele «Güzel Philis ümitsizlik müemmen - ümit diye beklenirse her zaman» da ne? Bir öğrenmek vesilesi, yapılan Bu sun' üslûp, güzellikten, tabiiikten çıkıyor; bu, kelime oyunundan, basbayağı yapmacıktan başka bir şey değil, tabii konuşmak böyle olmaz. Asrımızın bu husustaki kötü zevki beni ürkütüyor. Babalarımız kaba sabaydılar ama zevkleri daha mükemmeldi. Bu gün beğenilen şeyler, şimdi size okuyacağım eski bir türküden daha az zevkime uygun geliyor. Kafiyesi pek zengin değil, üslûbu da eski fakat görmüyor musunuz, akliselim sahiplerini öfkelenendiren o yapma yakıştırma şeylerden daha kıymetli, hisler ne tertemiz bir şekilde söylenmiş? Oronte- ben de size iddia ediyorum ki benim mısralarım çok güzel.

Aşık Philinte, Alceste'in Celimene'e aşık olmasına oldukça şaşırır. Eliante'in ve Arsinoe'nin ona karşı ilgilerinin olmasına rahmen o hiçte iyi huylara sahip olmayan Celimene 'e aşıktır. Ona Olan duygularını Philinte 'e anlatır. Philinte- Beni en çok hayrete düşüren şey de gönlünüzün yaptığı acayip intihap. Tertemiz ruhlı Eliante'in size meyli var mazbut ahlâklı Arsinoe size pek müsait davranıyor: ama ruhunuz onların temayüllerini istemiyor, sonra da oynak mizacı, dedikoduyu seven ruhu zamanenin âdetlerine o kadar bağlı görünen Celimene, onu yalan vaitlerle, aldatıcı gösterişlerle oyuyor. Nasıl oluyor da böyle şeylere karşı sönmez bir kininiz varken, güzelinizdeki bu hallere tahammül edebiliyorsunuz? Bu kadar güzel bir kadında, yoksa bunlar kusur sayılmıyor mu? Görmüyor musunuz? Yoksa mazur mu tutuyorsunuz? Alceste-Hayır, bu genç dul için duyduğum aşk, onun kusurlarına karşı gözlerimi kapatmıyor; bana ne kadar şiddetli bir his vermiş olursa olsun, bunları herkesten önce görüp ayıplayan benim. Ama bu böyleyken ne yapsam ona karşı zâfımı söylemem lâzım; benim hoşuma gitmenin yolunu biliyor; istediğim kadar kusurlarını görüp ayıplayayım; kendisine bu yüzden öfkelenmişim halde, gene kendini sevdiriyor. Onun cazibesi her şeyden daha kuvvetli, muhakkak ki aşkım onun ruhunu zamanenin bu kötü âdetlerinden kurtaracak. Philinte-Bunu yapabilirseniz, küçük bir İş yapmış olmazsınız. Demek onun tarafından sevildiğinize inanıyorsunuz? Alceste-Elbette! Sevildiğime inanmasam, onu sevmezdim.

Celimene (Dedikoducu)

Karakter Dedikoduyu seven, karşısındaki kişiyi eleştirip aşağılayan hoppa bir kadındır. Herkese ilgisine karşılık veren ve kendiyile övünen bir karakterdir. Kendisine oldukça güvenen ve kendi hayatına değer veren bir yapıya sahiptir.

Aktivite Celimene, her biri birbirinden habersiz olan delikanlılara mektuplar yazar. Eve gelenlerle oturup muhabbet ederek Alceste'ı kızdırır. Aldattığı Alceste'tan af dilerek onunla evlenmek istediğini söyle fakat Alceste'ın sunduğu şartı kabul etmez.

Kişiler Celimene, Alceste ile konuşarak onun kıskançlığından şikayet eder. Arsinoe ile muhabbeti sırasında kendini överek onu aşağılar. Oronte, Clitandre ve Acaste ile yüzleşerek hepsine mektup yazdığını itiraf eder.

ÖRNEK OLAYLAR

Dedikoducu Celimene, Acaste ile sohbet ederken Arsinoe gelir. Acasta, Arsinoe için iyi şeyler söylese de Celimene Arsinoe ile ilgili hiçte hoş olmayan şeyler anlatır. Acaste- Onun mükemmel bir fazilet, bir gurur taslağı olduğunu herkes bilir, fazla sofuluğu da... Celimene- Evet, evet, açıktan açığa riyakârlıktır; içinden dünya ehlidir, bir erkeği yakalamak için her yola başvurur, fakat bir şey elde edemez. Başka bir kadını kovaladıkları meydanda olan âşıkları ancak haset gözüyle görür. Kendinin herkesçe ihmal edilen kıymetleri de, zamanın körlüğüne karşı boyuna ateş püskürür. Korkunç yalnızlığını sahte bir fazilet peçesiyle örtmek ister, pek zayıf olan cazibesinin şerefini kurtarmak için, güzelliğın kudretini bir cinayet sayar. Böyleyken bir aşık bulabilse, hanımın çok hoşuna gidecek; hatta Alceste'e karşı ruhi alakasını gösteriyor onun bana meyli olması hanımın güzelliklerine karşı hürmetsizlik oluyor. Herkesin bunu, benim kendisinden bir şey çalmışım gibi telâkki etmesini istiyor. Güç halle gizleyebildiği öfkesini, her yerde el altından kapıp koyuveriyor. Yani ben bu kadar aptal şey görmedim, son derece küstah, hem de...

Kendiyle Övünen Celimene kendisini öven ve böbürlenmeyi seven biridir. Arsinoe ile sohbet ederken ona yaşlı olduğunu belirterek kendi gençliğiyle böbürlenir ve erkeklerin ona olan ilgisini övgüyle anlatır. Celimene- Hanımefendi, her şeyi ayıplamakta, beğenme te mümkün olur zannediyorum, yaşına, zevkine göre de herkes haklı olur. Sevilmek arzusunun bir zamanı vardır, her şeyden el etek çekmenin de bir zamanı vardır. Genç yaşlarımızın şaşaaı sönüp gidince akıllılık edip buna rıza gösterilebilir. Bu da can sıkacak itibarsızlıkları örtmeye yarar. Günün birinde benim de izlerinizden yürümeyeceğimi söylemiyorum, yaşlılık her şeyi getirecek, ama herkeste bilir ki yirmi yaş, fazilet taşlanmanın çağı değildir. Arsinoe- Tabii siz küçücük bir üstünlükle öğünüyorsunuz, yaşınızı da çan çalar herkese ilân ediyorsunuz: sizden biraz daha yaşlı olmam böyle böbürlenmenize sebep olacak kadar ehemmiyetli bir şey değil: onun için, bilmiyorum Hanımefendi, böyle garip bir tarzda hücum edecek kadar ruhunuz neden coşuyor? Celimene-Ben de, Hanımefendi, her yerde bana bu kadar yüklenmenizin sebebini bilmiyorum. Öfkelerinizin sebebini her zaman benim üstüme mi atmak lâzım? Size gösterilmeyen iltifatlardan ben mi mes'ulüm? Erkeklerin gönüllerinde aşk uyandırırıyorsa, kalbinizin beni mahrum etmek istediği alâkaları, itinaları her zaman bana gösteriyorlarsa, benim elimden ne gelir, benim kabahatim değil ki meydan sizin için serbest, bu adamları kendinize bağlayacak, cazibeleriniz olmasına ben mâni olmuyorum ya!

Kurnaz Alceste, Celimene 'e gelip mektubu kime yazdığı konusunda hesap sormak ister. Oronte'a yazdığı bir mektup olup olmadığını ona sorar. Celimene öyle kurnazdır ki bir mektup yazdığını inkar etmez fakat o mektubun bir kadına yazıldığını söyler. Alceste bunu ispat etmesini istese de ne isterseniz onu düşünün diyerek Alceste'ı düşündürür. Alceste haklı olduğunu düşünürken kendini haksız bulur. Alceste-Hayır, hayır, öfkelenmeyelim, kerem edin de hana şu sözleri mâzur gösterin. Celimene-Hayır, bunu yapmak istemiyorum. Bu meselede ne düşünürseniz düşünün, umurumda değil. Alceste-Lutfedin, bu mektubun bir kadına yazılmış olabileceğini bana ispat edin, tatmin edilmiş olacağım. Celimene- Hayır, mektup Oronte'a yazılmıştır, ben de buna inanılsın istiyorum; onun itinalarını sevinçle kabul ediyorum, söylediklerine bayılıyorum, kendisini beğeniyorum, hoşunuza giden daha ne varsa hepsinde sizinle mutabıkım. Yapın, karar verin, sizi hiçbir şey alıkoymasın, daha fazla da başımı ağrıtmayın.